

C:\Users\Plazma\Desktop\Knhy.pdf\Kuttner_Henry-Oko_do_soukromi.pdb

PDB Name: Kuttner Henry - Oko do soukromí

Creator ID: REAd

PDB Type: TEXT

Version: 0

Unique ID Seed: 0

Creation Date: 28.9.2007

Modification Date: 28.9.2007

Last Backup Date: 1.1.1970

Modification Number: 0

Henry Kuttner
Oko do soukromí
(ikarie 1995/08)

Soudní sociolog se naklonil k obrazu na velkoplošné obrazovce. Byly na něm dvě strnulé postavy. Jedna z nich bodala druhou do srdce starožitným nožem na otevírání dopisů, jenž kdysi sloužil jako skalpel v John Hopkinsově nemocnici. Samozřejmě ještě před vynálezem ultramikrotomu.

"Je to pěkně zapeklitý případ," poznamenal sociolog. "Dost bych se divil, kdyby se nám podařilo přiřít Samu Clayovi vraždu."

Snímací technik stiskl několik tlačítek a sledoval, jak postavy na obrazovce opakují své pohyby. Jedna z nich - Sam Clay - sebrala ze stolu nůž na dopisy a bodla s ním druhou osobu do srdce. Oběť padla mrtvá k zemi. Očividně zděšený Clay ustoupil dozadu. Pak klesl na kolena ke křečovitě se zmítajícímu tělu a s bolestí v hlase řekl, že to tak nemyslel. Tělo zabubnovalo patami na koberci a znehybnělo.

"Ten poslední záběr byl pěkný," ozval se technik.

"Musím udělat předběžný průzkum," povzdychl sociolog, zatímco si sedal do stenokřešla a prsty položil na klávesnici. "Jsem zvědav, jestli něco najdu. Analýzu můžeme udělat později. Kde je Clay teď?"

"Jeho zástupce podal stížnost proti vazbě."

"Tužil jsem, že ho dlouho mít v hrsti nebudeme. Ale za pokus to stálo. Jen si představ, ještě pár záběrů a všechno by nám řekl. Co se dá dělat. Musíme se tím nějak prokopat. Zapni snímač, prosím. Když nepůjdeme chronologicky, nemá to smysl, ale někde začít musíme," poznamenal sociolog, když se před ním na obrazovce Clay zdvihl, sledoval, jak tělo ožívá a vstává, a nakonec mu ze srdce vytáhl zázračně

čistý nůž na papír, všechno pozpátku.

"Pamatuji na doby, kdy se ještě vraždě říkalo vražda."

Telepatie se nikdy příliš neujala. Zřejmě se její další vývoj zastavil na základě přirozeného výběru v okamžiku, kdy se objevil ten nový vědní obor - vševěda. Pochopitelně, název trochu přeháněl. Šlo pouze o zařízení umožňující pohled do minulosti. Nejdále padesát let dozadu. Díky mimořádné citlivosti dokázalo zařízení sbírat otisky světla a zvukových vln z pevné hmoty, separovat je, nafilmovat a rekonstruovat obraz toho, co se na daném místě kdysi stalo. Koneckonců, je známo, že když má někdo takovou smůlu, že poblíž něj vybuchne atomová bomba, zůstane na betonu fotografie jeho stínu. Je to pořád lepší než nic. Kromě toho stínu toho z člověka v takové situaci opravdu mnoho nezbyde. Ale tím, že bylo možné minulost otevřít jako knihu, se mnoho nevyřešilo. Urovnat spleť složitých problémů, to byla úloha pro celé generace, i když nakonec bylo dosaženo provizorní společenské dohody. Právo zabít, lidstvo tvrdošíjně obhajovalo od dob, kdy Kain sáhl na život Ábelovi. Nejedni idealista citoval památný výrok: "Hlas krve tvého bratra ze země volá mne". To ale nezastavilo lobbvání a nátlakové skupiny. Odpovídali citáty z Magny charty. Zoufale se obhajovalo právo na soukromí. Kuriózním výsledkem takových neshod bylo vydání zákona, který zakazoval trestat vraždu, jestliže nebyl prokázán záměr a příprava k činu. Pochopitelně se připouštělo, že se někdo rozzuří a ve vzteku někoho zavraždí. Byl za to i formální trest, například vězení, ale v praxi k němu docházelo zřídka, protože se vždy našlo něco pro obhajobu činu. Náhlé hnutí mysli. Provokace. Sebeobrana. Neúmyslné zabití, vražda druhého, třetího, čtvrtého stupně - a tak dál. Prokurátor musel dokázat, že vrah svůj čin předem připravoval. Pouze tehdy byl pachatel odsouzen. Porota se pochopitelně musela zříci imunity a podrobit se detektoru lži, aby se potvrdilo, že rozsudek nebyl ovlivněný. Obhájce se však imunity nikdy nevzdal. Dům pro člověka přestal být jeho hradem - bylo tu přece Oko, které mohlo kdykoliv vstoupit a prozkoumat jeho minulost. Zařízení nebylo schopné podat vysvětlení a nedokázalo číst myšlenky; mohlo pouze pozorovat a poslouchat. Poslední baštou soukromí zůstala lidská mysl. A ta byla ochraňována všemi prostředky. Nesměly být použity žádné drogy pravdy, hypnoanalýza, vynucené výpovědi, žádné návodné otázky.

Jestliže na základě průzkumu minulosti obviněného žaloba prokáže záměr, bude to v pořádku.

Když ne, Sam Clay vyvázne se zdravou kůží. Kromě toho se ukázalo, že Andrew Vandermann v průběhu hádky šlehl Claye po tváři leptavým bičíkem. Každý, kdo měl někdy s tímhle vynálezem osobní zkušenosti, pochopí, že Clay se může hájit poukazem na provokaci, nutnou sebeobranu i náhlé hnutí mysli zároveň. Pouze členové podivného kultu aljašských Flagelantů, kteří leptavé bičinky vyrábějí pro rituální účely, dokáží takovou bolest snést. Flagelanti je dokonce používají s požitkem; droga, kterou před rituálem požijí, mění bolest v rozkoš. Sam Clay ale tuto drogu nepožil a celkem přirozeně podnikl kroky na svou obranu - možná ne zrovna nejmoudřejší, ale vcelku logické a obhajitelné.

Nikdo kromě Claye nevěděl, že se na zavraždění Vandermana už dlouho chystal. A právě v tom byl problém: Clay nechápal, proč se přesto cítí tak mizerně.

Plošná obrazovka potemněla. Zobrazená místnost se ponořila do tmy. Z místa, kde stál technik, se ozval tlumený smích.

"To je krása. Ve čtyřech letech ho zamkli do skříně. Co by tomu asi řekl některý z těch dávných psychiatrů? Nebo to byli čarodějové? Šamani? Ted' nevím. Prostě ti, co vykládali sny."

"Máš to popletené. Byli to-"

"Astrologové! Ale ne, ani ti ne. Myslím ti, kteří dělali do symbolismu. Roztočili modlicí mlýnek a opakovali: Růže je růže je růže... Aby uvolnili podvědomí."

"Na starodávné psychiatrické metody se díváš jako naprostý laik."

"Kdo ví, třeba na tom něco bylo. Podívejte se na chinin nebo digitalm. Obyvatelé Spojené Amazonie je používali dávno před tím, než je objevila evropská věda. Ale k čemu jim bylo při léčbě oko mloka a žabí nohy? Možná aby zapůsobili na pacienta."

"Kdepak, aby přesvědčili sami sebe," odpověděl sociolog. "Studium duševních chorob v těch dobách lákalo potencionální psychopaty, takže se to neobešlo bez pověr. Tehdejší lékaři se starali o pacienty,

aby se zbavili vlastních psychických poruch. Dnes už je to věda a ne náboženství. Umíme vzít v potaz i osobní psychické úchylinky u samotného psychiatra, takže máme větší šanci přijít věci na kloub. Ale zpátky k našemu případu. Zkuste ultrafialové záření. Ne, už není třeba. Někdo ho pouští ven. Nechme to plavat. Myslím, že jsme zašli příliš daleko do minulosti. Jestli ho ve třech měsících vystrašila bouřka, je to něco pro gestaltisty a nás to nemusí zajímat. Pojdme chronologicky. Podívejte se na... epizody s těmito osobami: Vanderman, paní Vandermanová a Josefina Wellsová. Místa: kancelář, Vandermanův byt, Clayův byt..."

"Mám to."

"Nejasnosti můžeme probrat později. Teď uděláme jen letmý průzkum. Nejdříve rozsudek, pak důkazy," dodal s úšklebkem. "Potřebujeme jen motiv..."

"Co říkáš tomuhle?"

Sam Clay si povídal s jakousi mladou ženou. V pozadí byl byt kategorie B-2.

"Mrzí mě to, Same. Ale je to tak... takové věci se někdy stávají."

"Hmm. Vanderman má zřejmě něco, co mi chybí."

"Miluji ho."

"Vidíš. A já si celou tu dobu myslel, že miluješ mě."

"Já taky... nějakou dobu."

"Dobře, zapomeňme na to. Ne, Beo, nezlobím se. Přeju ti hodně štěstí. Zdá se, že sis byla docela jista, jak na to bude reagovat."

"Promiň..."

"Když se to tak vezme, vždycky jsi měla poslední slovo ty."

V duchu - ale to už obrazovka neukázala - si ale pomyslel: Opravdu? Sám jsem to tak chtěl. Bylo mnohem pohodlnější nechat rozhodování na ní. Ona je ten typ, který dává rozkazy, a já jsem pravý opak. Zase se to potvrdilo.

Potvrzuje se to dnes a denně. Nenarodil jsem se pod šťastnou hvězdou. Vždy jsem měl pocit, že mi nezbyvá nic jiného než ustupovat. Vanderman - ten nafoukanec s arogantním ksichtem. Někoho mi připomíná. Byl jsem někde zamčený ve tmě. Nemohl jsem dýchat... už si nevzpomínám. Nebo... že by... otec? Ne, nevím. Ale můj život plynul stále stejně. Otec mi byl pořád v patách a já jsem se v duchu stále chystal, že udělám někdy něco podle svého - ale nikdy k tomu nedošlo. Teď už je pozdě. Je už dávno po smrti.

Vždy si byl tak jistý tím, že ho poslechnu. Kdybych se mu alespoň jedinkrát dokázal vzepřít.

Každou chvíli do mě někdo strčí a zavře za mnou dveře. Proto nemohu ukázat, co ve mně je. Dokázat, že jsem schopný. Sobě, otci, Bee, celému světu. Ach, kdyby tak bylo možné strčit Vandermana do tmy a zamknout ho. Do naprosté tmy, jako v truhle. Překvapit ho, to by byl nápad. Zabít Andrewa Vandermana, to by byla dokonalá pomsta.

"No, začíná se nám tu rýsovat motiv," poznamenal sociolog. "Na světě ale chodí tolik paroháčů a nestali se z nich vrazi. Pojdme dál."

"Podle mého ho Bea přitahovala, protože chtěl, aby ho někdo řídil," řekl technik. "Na víc neměl."

"Protektivní pasivita."

Páska se odvíjela a na obdélníkové obrazovce se objevila nová scéna. Byl to bar Paradise.

At' si v baru Paradise sednete kamkoli, analytický robot okamžitě zkontroluje za všech stran váš vzhled a výraz a rozsvítí světla tak, aby člověka ukazovala v té nejhezčí podobě. Bar navštěvovali hlavně obchodníci. I největší podvodník tu vypadal jako počestný člověk. S oblibou sem chodily také ženy a zestárlé televizní hvězdy. Sam Clay se tu vyjímal jako nějaký mladý asketický světec. Andrew Vanderman vypadal vznešeně, trochu přísně, asi jako Richard Lví srdce, když nabídl Saladinovi svobodu, ačkoliv věděl, že to není nejmoudřejší. Urozenost zavazuje ke šlechtetnosti - něco takového jako by chtěla sdělit světu Vandermanova pevná čelist, když ze stolu zdvihl stříbrný džbán a nalil do sklenek. V obyčejném osvětlení vypadal Vanderman jen o něco lépe než statný buldok. Na denním světle měl také načervenalou tvář, byl to cholerik.

"Pokud jde o tvou nabídku," řekl Clay, "můžeš si ji strčit do..."

Cenzurní automat zahrál s ohlušujícím hřmotem několik taktů.

Vandermanovu odpověď slyšet nebylo, protože hudba začala hrát ještě hlasitěji a změnilo se i osvětlení, které se přizpůsobilo jeho náhlému zrudnutí v obličeji.

"Tyhle cenzurní automaty se dají snadno oklamat," řekl Clay. "Reaguji na běžné vulgarismy, ale ne na opisné tvary. Když ti třeba řeknu, že by uspořádání tvých chromozomů tvého otce asi dost překvapilo... vidíš?"

Měl pravdu. Hudba se ztišila.

Vanderman se nenechal odradit "Uklidni se," řekl. "Chápu, že jsi rozrušený. Chtěl bych ti v první řadě říct, že..."

"Hijo-"

Ale španělský dialekt cenzor ovládal a Vanderman byl ušetřen další urážky.

"... že ti nabízím místo, protože tě pokládám za schopného člověka. Můžeš to někam dotáhnout. Neber to jako úplatek. Naše osobní záležitosti s tím nemají co dělat."

"Ale Bea byla moje holka."

"Clayi, jsi opilý?"

"Jsem," odpověděl a vychrstl obsah svého poháru Vandermanovi do obličeje. Hudba začala hrát nahlas Wagnera. Když se za několik okamžiků dostavili na místo incidentu číšníci, ležel zakrvácený Clay nehybně na zemi s rozbitým nosem a monoklem pod okem. Vanderman měl odřenou kůži na kloubech u rukou.

"To už je motiv," řekl technik.

"Ano, také bych řekl. Ale proč Clay čekal rok a půl? A nezapomeň, co se stalo pak. Kdo ví, jestli neměla vražda jen něco symbolizovat. Jestliže, řekněme, Vanderman ztělesňoval to, co Clay pokládal za agresivitu společnosti zhmotněnou v konkrétním jedinci... ale to jsou hlouposti. Je jasné, že si Clay potřeboval něco dokázat. Zkus to zastavit. Chci se na to podívat postupně, ne pozpátku. Jaká je další scéna?"

"Je to zvláštní. Clay si nechal spravit nos a šel se podívat na jedno soudní přelíčení."

Já se snad udusím. Je to tady hrozně našlapané. Jako bych byl zavřený v nějaké bedně, nebo skřini, lhostejný všem. Co bych dělal, kdybych byl na místě toho odsouzeného? Co když ho uznají vinným? To by byl konec. Další tmavá díra. Kdybych zdědil jiné geny, našel bych dost síly na to Vandermana zabít. Ale moc dlouho se mnou každý zametal.

V hlavě mu zněla stará písnička:

A její manžel neuměl na mrtvici

V noci ho propíchla syrovou kukuřicí

Důležité je vybrat smrtící zbraň, která za normálních okolností nevypadá nebezpečně. Kdybych ji použil k vraždě... Ne, Oko by to vidělo. Jediné, co se dá v dnešní době utajit, je motiv. Nedalo by se to ale celé obrátit? Co kdybych vyprovokoval Vandermana, aby na mě zaútočil s něčím, co by pokládal za obyčejnou věc, ale já bych věděl, že to je smrtící zbraň...

Soudní proces, který Sam Clay sledoval, byl docela běžný. Jeden člověk zabil druhého. Obhajoba tvrdila, že vražda byla impulzivní a že fakticky je možné dokázat nanejvýš ublížení na zdraví a neposkytnutí první pomoci, nehledě na to, že tato možnost z boží vůle záhy ztratila opodstatnění. Skutečnost, že obžalovaný zdědil majetek zesnulého, na věci nic nemění. Obhajoba poukázala natáhlé hnutí mysli obžalovaného.

Prokurátor dokumentoval případ na chronoskopických záznamech. Je pravda, že úder oběť nezabil, pouze omráčil. Ale odehrálo se to na opuštěné pláži a když přišel příliv...

Boží vůle, připomněla obhajoba.

Na záznamech se objevil obžalovaný, jak si několik dní před vraždou prověřuje přílivový režim. Ukázalo se, že místo činu předem navštívil a ptal se kolemjdoucího, zda pláž bývá hodně plná. "Je úplně prázdná," odpověděl neznámý. "Po západu slunce tu není ani noha. Taký je už pěkná zima. Neradil bych vám

koupat se tu."

Jedna strana postavila Actus nonfacit reum, nisi mens sit rea - "Čin nedokazuje vinu, pokud není vinna mysl." - proti Acta exteriora indicant interiora secreta - "Podle vnějších činů je nutné posuzovat vnitřní myšlenky". Latinské právní poučky do jisté míry ještě platily. Minulost člověka zůstávala nedotknutelnou, pokud - a v tom byl háček - pokud byl spořádaným občanem se všemi právy. Ale každý, koho obvinili z vraždy, pozbyl veškerých občanských práv, dokud nebyla prokázána jeho nevina.

Záznamy minulosti bylo možné u soudu použít jen tehdy, když se prokázalo, že přímo souvisejí se spáchaným činem. Obyčejný občan byl před bezdůvodným sledováním chráněn zákonem, pokud nebyl obviněn ze závažného trestného činu. Pochopitelně se paragrafy daly různými způsoby obejít, ale pokud se člověk držel v mezích zákona, špehování se bát nemusel.

Soud nyní rozpítával minulost obžalovaného. Prokurátor předvedl záběry, na nichž jistá blondýnka obžalovaného vydírá, a verdikt zněl - vinen. Odsouzeného odvedli v slzách ze síně. Clay vstal a vyšel ven. Podle výrazu jeho tváře se dalo soudit, že přemýšlí.

Měl o čem. Pochopil, že existuje jen jediný způsob, jak zabít Vandermana a vyhnout se přitom trestu. Samotný čin utajit nemohl, ani jeho přípravu, nebo slova, která přitom pronese. Ukrýt mohl jen vlastní myšlenky. Aniž by je jakkoliv odhalil, musel zabít Vandermana tak, aby se dal jeho čin ospravedlnit. V praxi to znamenalo, že musel zahltit nejen včerejší, ale i zítřejší a všechny budoucí stopy.

Zatím, přemýšlel Clay, je třeba postupovat takto: když Vandermanovou smrtí víc ztratím než získám, může mi to být ku prospěchu. To musím nějak vymyslet. Nesmím ale zapomenout na to, že momentálně mám víc než jasný motiv. Za prvé: přebral mi Beu, za druhé: zmlátil mě.

Musí to vypadat tak, že jsem mu za něco zavázáný.

Musím Vandermana důkladně prostudovat a udělat to nějakým logickým způsobem, abych neupadl v podezření. Osobní tajemník! Něco takového. Oko na mě nasadí až v budoucnosti, ale ve skutečnosti mě sleduje...

Nesmím na to zapomenout. Sleduje mě už teď!

V pořádku. Za normálních okolností bych v této chvíli chystal vraždu. Na to ale nikdo nesmí přijít.

Musím se z té nálady postupně dostat, ale zároveň...

Usmál se.

Když kupoval revolver, necítil se ve své kůži, jako by vše vidoucí Oko v daleké budoucnosti mohlo jediným mrknutím přivolat policii. Bylo ale od něj oddělené časovou bariérou, kterou mohl zkrátit pouze přirozený průběh času.

Mohl se proti němu bránit. Oko nedokázalo číst myšlenky.

Koupil si pistoli a skrytý v temné uličce číhal na Vandermana. Ještě před tím se ale důkladně opil. Dost na to, aby Oko uspokojil.

Potom...

"Je ti už lépe?" zeptal se Vanderman, když mu naléval další kávu.

Clay si ukryl obličej do dlaní.

"Nevěděl jsem, co dělám," řekl tlumeným hlasem. "Jako bych to ani nebyl já. Měl bys zavolat policii."

"Clayi, zapomeňme na to, co se stalo. Byl jsi opilý. A já... víš, já..."

"Vytáhl jsem na tebe pistoli... chtěl jsem tě zabít... a tys mě zavedl k sobě a..."

"Clayi, tu zbraň jsi nepoužil. Nezapomínej na to. Nejsi žádný vrah. Vlastně za to můžu já. Neměl jsem se k tobě tak chovat." Vanderman v té chvíli vypadal jako Richard Lví srdce, i když tentokrát jantarové osvětlení nebylo k tomu účelu vybrané.

"Nestojím za nic. Jsem neschopný. Kdykoliv chci něco dokázat, přijde člověk jako ty a udělá to dvakrát lépe. Jsem diletant."

"Clayi, přestaň! Nejsi prostě ve své kůži, to je všechno. Poslouchej, co ti teď řeknu. Dostaneš se z toho. Postarám se o to. Zítra pro tebe něco vymyslíme. Teď si vypij to kafe."

"Víš," řekl Clay, "jsi docela fajn chlap."

Tak na to ten velkodušný pitomec naletěl, uvažoval Clay, když se spokojeně hroužil do spánku. Skvělé.

Alespoň se Oko trochu uklidní. A to byl teprve začátek. Nechte člověka, aby pro vás něco udělal, a hned se spřátelíte. A Vanderman toho pro mě udělá ještě hodně. Dřív, než s ním budu hotov, budu mít všechny důvody těšit se z toho, že žije.

Všechny důvody, které mohlo zaregistrovat Oko.

Clay zřejmě v minulosti svůj talent nevyzkoušel na správném místě, protože v tom, jak připravoval svůj vražedný plán, nebylo nic diletantského. Zde se představil jako muž na svém místě. K tomu, aby uplatnil své schopnosti, potřeboval správnou orientaci a možná i ochranu. Vanderman tuto funkci plnil; zřejmě v sobě chtěl potlačit výčitky svědomí za to, že mu přebíral Beu. Vzhledem ke své povaze potřeboval ze svého života vyloučit každý náznak pochybností. Byl od přírody bezohledný a hrubý, ale namlouval si, že je sentimentální. Se svou sentimentalitou ale nikdy nezašel tak daleko, aby mu byla na překážku, a Clay se dokázal držet v patřičných mezích.

Konečně, vědomí, že každý váš krok upřeně sleduje všemocné Oko, dá nervové soustavě pořádně zabrat. Když o měsíc později Clay kráčel Vandermanovou budovou, uvědomil si, že jemné chvění, které vyzařovalo jeho tělo, se neodvratně vpíjí do vyleštěných onyxových stěn a podlahy, zanechává tam obraz a čeká, dokud ho kdosi pomocí příslušného přístroje nesejme. I když seděl v pohovce spirálovitého výtahu, který stoupal mezi stěnami, věděl, že zachytává jeho podobu.

Přivítala ho Vandermanova osobní sekretářka. Clay se bez rozpaků pásl pohledem na vkusně oblečené postavě a poměrně přitažlivé tváři této mladé ženy. Ozámila mu, že pan Vanderman není přítomen. Dohodli se přece na třetí hodinu, ne na druhou, nebo se snad mýlí? Clay se podíval do notesu a luskl prsty.

"Na třetí - máte pravdu, slečno Wellsová. Byl jsem si tak jistý tou druhou, že mě ani nenapadlo podívat se do diáře. Nevíte, jestli nepřijde dřív? Je pryč nebo má poradu?"

"Odešel," odpověděla slečna Wellsová. "A nemyslím, že se vrátí před třetí. Je mi líto."

"Hm, mohl bych tu na něj počkat?"

Obdařila ho pohotovým úsměvem. "Samozřejmě. Tam máte stereo a vedle v pouzdře jsou časopisecké cívky."

Dala se znovu do práce a Clay přelétl pohledem článek o zacházení s měsíčními pašeráky. Byla to alespoň možnost k navázání rozhovoru, a tak se slečna Wellsová zeptala, co si myslí o pašerácích na Měsíci. Ukázalo se, že na ně nemá vůbec žádný názor, ale ledy se prolomily.

Je to náhodná známost, pomyslel si Clay. Možná mám zlomené srdce, ale přece jen, jsem opuštěný. Nešlo ani tak o to sbalit slečnu Wellsovou, jako se do ní přesvědčivě zamilovat. Oko stále bdělo. Clay se v noci nervózně probouzel ze sna a ležel s pohledem upřeným do stropu. Tma však nepředstavovala žádnou ochranu.

"Otázkou je," ozval se na tomto místě sociolog, "zda Clay hrál nebo nehrál komedii."

"Myslíš na nás?"

"Přesně tak. Jen mě to tak napadlo. Myslíš, že se choval přirozeně?"

Technik chvíli uvažoval.

"Řekl bych, že ano. Člověk se přece neožení jen proto, aby mu vyšel nějaký plán. Vždyť by tím získal spoustu nových starostí."

"Clay se ale s Josefínou Wellsovou zatím neoženil," namítl sociolog. "A pokud jde o odpovědnost, ta mohla hrát roli před několika staletími, ne teď." Nechal se unášet svými úvahami. "Představ si společnost, kde byl po rozvodu muž povinen podporovat i zdravou a schopnou ženu. Víme, byl to atavismus - přežitek z dob, kdy vydělával jenom muž - ale představ si, co to bylo za ženy, když přijaly takovou pomoc. Byl to návrat do stádia infantilnosti, jestli vůbec..."

Technik si odkašlal.

"Ach," vzpomínal se sociolog. "Hm, ano. Jde o to, jestli by se Clay zasnoubil s ženou, kdyby ve skutečnosti..."

"Zasnoubení se dá snadno zrušit."

"Pokud víme, toto ještě zrušené není. A to víme."

"Řeknu to takto. Normální muž by se nechystal na svatbu s dívkou, na které mu vůbec nezáleží. Leda že

by ho k tomu vedla nějaká silnější pohnutka..."

"Jde o to, do jaké míry je Clay normální," uvažoval sociolog. "Věděl předem, že budeme prohlížet jeho minulost? Všiml sis, že švindloval, když hrál pasiáns?"

"No a?"

"Existuje spousta maličností, které člověk nedokáže, když ví, že se na něj někdo dívá. Sehnout se na ulici pro desetník, srkat polévku z misky, šklebit se před zrcadlem - podobné směšné a hloupé věci, které dělá každý, když se na něj nikdo nedívá. Clay je buď nevinný, nebo je mimořádně chytrý."

Byl mimořádně chytrý. Nikdy nepočítal s tím, že celou záležitost dotáhne až k svatbě, i když chápal, že z jistého hlediska by manželství bylo prozíravým tahem. Jen jedna věc mu dělala starosti. Když člověk mluví ze spánku, manželka mu o tom určitě řekne. Clay počítal s tím, že v případě potřeby si na noc bude dávat do úst gumový míček. Potom si ale uvědomil, že pokud vůbec mluví ze spánku, není zaručené, že na sebe něco neprozradí hned na začátku. Takové riziko nemohl připustit. Nakonec, ani to nebylo zapotřebí. Jeho problém, když se nad tím zamyslel, byl prostý - zjistit, zda nemluví ze spánku.

Vyřešil to tak, že si objednal narkohypnotický doplňkový kurz běžných obchodních frází. Přes den člověk normálně studuje a v noci se mu látka ukládá do paměti pomocí magnetofonu ve spánku. Před začátkem kurzu se měl v noci napojit na zkušební přístroj, který zaznamená hloubku jeho spánku a umožní nastavit narkohypnózu podle individuálního rytmu. Vyzkoušel to několikrát, po měsíci vždy údaje překontroloval, a byl spokojený. Míček na noc nebude potřebovat.

Spal rád, ale jen když neměl žádné sny. Časem musel začít užívat sedativa. V noci alespoň na chvíli zapomínal, že ho neustále sleduje Oko. Oko, které ho mohlo přivést před soud, Oko, před kterým se nemohl schovat. Jenže o Oku se mu začalo i zdát.

Vanderman ho zaměstnal ve svém mamutím podniku. Clay tu byl bezvýznamným kolečkem mohutného stroje, ale to mu zatím vyhovovalo. Nic víc ani nepotřeboval. Dokud nezjistil rozsah pracovní náplně slečny Josefiny Wellsové. Trvalo to několik měsíců a jejich přátelství přerostlo v hlubokou náklonnost. Clay potom požádal Vandermana o jiné místo. Věděl přesně jaké. Na první pohled to nebylo znát, ale ucházel se o funkci, která by mu umožnila pravidelný kontakt se slečnou Wellsovou.

Vandermana ještě úplně neopustil pocit viny za Beu. Oženil se s ní a ona nyní trávila čas na Antraktidě v kasinu. Vanderman měl právě odcestovat za ní, takže rychle podepsal smlouvu, popřál Clayovi hodně štěstí a beze stínu pochybností odletěl do Antarktidy. Clay si zpříjemňoval dlouhou chvíli tím, že se vášnivě dvořil Josefíně.

Zprávy o nové paní Vandermanové mu tajně přinášely uspokojení. Ještě před nedávném, kdy byl smířený se svou pasivní rolí, by ho rostoucí Beina převaha uspokojovala, ale teď už ne. Učil se spoléhat sám na sebe a líbilo se mu to. Bea se v poslední době chovala dost protivně. Díky nově nabytým penězům a svobodě měla najednou spousty volného času. Clayovi se sem tam donesly zvěsti, při nichž se tiše smál. Vanderman to neměl lehké. Bea byla vůdcovský typ - a ani on nebyl žádný slaboch.

Po nějaké době oznámil Clay svému zaměstnavateli, že se hodlá oženit s Josefínou Wellsovou. "Bude z nás takový manželský trojúhelník," řekl. "Tys mi vzal Beu a já tobě Josefínu."

"Počkej," zarazil se Vanderman. "Doufám, že..."

"Svoji snoubenku, tvou sekretářku. To je vše. Máme se moc rádi." Oklamat Vandermana nebylo těžké, ale bylo tu Oko a vyškolení odborníci a soudní znalci, kteří skrz Oko Claye pozorovali.

Nakonec, co jiného Vandermanovi zbývalo? Zařídil, aby Claye povýšili. Vždy svědomitá Josefina se nabídla pokračovat v práci, dokud nebyde nashromážděná agendy, ale té nějak neubývalo. Clay se šikovně staral o to, aby Josefina měla práce dost. Nemusela si ji nosit domů, ale dělala to a Clay jí stále častěji při svých návštěvách pomáhal. V práci a s pomocí narkohypnotického kurzu se naučil dokonale ovládat různé druhy kancelářských činností. Vandermanův podnik byl vysoce specializovaný - export a import po celé planetě, nehledě na systematické sledování jednotlivých skupin obyvatel, sezónních trendů, náboženských svátků a podobně. Josefina, která byla Vandermanovou pravou rukou, měla práce nad hlavu.

Svatbu s Clayem zatím odložili. Clay - vcelku pochopitelně - začal na její práci mírně žárlit a ona slíbila, že toho brzy nechá. Ale jednoho večera zůstala dlouho v úřadu a rozzlobený Clay se šel opít. Shodou

okolností právě té noci přšlo. Clay toho dost vypil a po návratu domů usnul v promočených šatech. Druhý den zůstal v posteli s pořádnou chřipkou. Než se uzdravil, dostala chřipku Josefina. V takové situaci se Clay nabídl, že za ni na nějakou dobu zaskočí, a vzal na sebe úkoly své snoubenky. Ten týden se nahromadilo dost složitých případů a jediný Clay s nimi dokázal pohnout. Ušetřil Vandermana spousty nepříjemností a když se situace vyřešila, měla Josefina náhradní místo a Clay byl Vandermanovým osobním tajemníkem.

"Měl bych o něm vědět něco víc," říkal Clay Josefině. "Určitě má různé zvyky a slabosti, na které je třeba brát ohled. Třeba mu objednáme k jídlu uzený jazyk a pak se ukáže, že ho nesnáší. Jaké má vlastně záliby?"

Trochu se ale s tím vyzvídáním mírnil - to kvůli Oku. Stále si bral prášky na spaní.

Sociolog si zamnul čelo.

"Udělejme si přestávku," navrhl. "Proč se vlastně někdo rozhodne spráchat vraždu?"

"Aby z toho měl prospěch."

"Řekl bych, že to je jen část pravdy. Tou druhou je podvědomá touha být potrestán - obvykle za něco jiného. Ze stejných příčin vznikají i takzvané nehodové dispozice. Všiml sis někdy, co se stane zločincům, kteří mají pocit viny, ale nedostanou žádný trest? Musí to být mizerný život - každou chvíli vkročí náhodou do cesty uhánějícímu autu, poraní se sekerou - také náhodou, náhodou se dotknou drátů vysokého napětí..."

"Svědomy?"

"Dávno v minulosti lidé věřili, že Bůh sedí v nebi a dalekohledem sleduje všechno, co dělají. Ve středověku - mám na mysli první středověk - žili opravdu dost opatrně. Potom přišla doba pochybností, kdy lidé neměli čemu věřit - a dnes máme toto." Kývl hlavou směrem k obrazovce. "Univerzální paměť. Ve svých důsledcích je to jakási univerzální ztělesněná svědomí. Úplně stejné jako středověká představa vševědoucího Boha."

"Ale ne všemohoucího."

"Hm."

Už rok a půl se Clay v duchu stále soustředil na Oko. Dříve, než cokoliv udělal nebo řekl, vzpomněl si na Oko a dal si záležet na tom, aby před budoucností, která ho bude soudit, neodhalil své úmysly. Pochopitelně, bylo, nebo spíše bude tady také Ucho, ale to už bylo trochu absurdní. Člověk si mohl těžko představit velké uříznuté ucho visící na stěně jako nějaký zarámovaný basreliéf. Tak jako tak, všechno, co dělá i o čem mluví, bude jednou použito jako důkazní materiál. Sam Clay byl tedy mimořádně opatrný a choval se jako Césarova manželka.

Vanderman byl na první pohled víc než César a jeho manželce se toho dalo mnoho vytknout. Měla příliš mnoho zbytečných peněz. A uvědomovala si, že její muž se na to, aby s ním byla spokojená, příliš drží svých zásad. Bea v sobě měla přemíru matriarchálních pudů, začala, se proti Andrewovi Vandermanovi bouřit a došlo mezi nimi k určitému ochlazení vztahů. Vanderman na ni neměl dost času. V poslední době byl velmi zaneprázdněný, měl rozpracovanou řadu nových obchodů a byl nucen obětovat jim prakticky všechnen volný čas. Pochopitelně, Clay toho musel nějak využít. Jeho přístup k nové práci byl vzorný. Probděl celé noci, připravoval jednotlivé varianty a chystal plány, jako by čekal, že ho Vanderman jmenuje svým plnoprávným partnerem. Josefině se dokonce o této možnosti zmínil. Chtěl to mít v záznamu. Datum svatby už bylo dohodnuté a Clay musel do té doby všechno stihnout; pokud se chtěl vyhnout svatbě z rozumu, musel nejprve odstranit její hlavní příčnu.

Podařilo se mu za velké opatrnosti sehnat bičík jako zbraň číslo jedna. Vanderman totiž patřil k lidem s nervózními prsty. Když hovořil, neustále něco držel v ruce. Obvykle to bylo křišťálové těžítko na papíry s miniaturní imitací bouřky zatavenou uvnitř. Když se s ním zatřásl, objevovaly se v něm i blesky. Clay těžítko položil na takové místo, kde bylo víc než jisté, že ho Vanderman shodí a rozbije. Mezitím uzavřel obchod s rančery na Kallistó s jediným cílem - dostat na Vandermanův stůl bičík. Místní lidé byli hrdí na svou kožedělnou a kovotepeckou výrobu a novému zákazníkovi posílali vždy nějakou pozornost. Tak se nakonec na Vandermanově stole objevil bičík s jeho iniciálami, zavnutý do spirály, který sloužil jako

těžítka, když si s ním zrovna nehrál při nějakém rozhovoru.

Další zbraň, kterou Clay potřeboval, byla už na místě - starožitný nůž na dopisy či skalpel, jak se mu prý kdysi říkalo. Nikdy se na něj nezahlédl delší dobu, bylo tu přece Oko.

Dorazil další bičík. Automaticky ho strčil do své zásuvky a předstíral, že na něj zapomněl. Šlo o vzor bičíku, který používali aljašští Flagelanti při svých rituálech, a měl se využít k jakémusi výzkumu drog neutralizujících bolest. Pochopitelně, i tento obchod dohodil Clay. Nebylo na tom nic podezřelého; mohl z toho být slušný zisk. Konečně, Vanderman mu slíbil, že z každého uzavřeného obchodu dostane na konci roku prémiový podíl. A nešlo o malou sumu. Byl prosinec. Od chvíle, kdy si Clay uvědomil, že ho Oko jednou vyhledá, uběhl rok a půl.

Cítil uspokojení. Na sedativa si dával pozor a i když měl nervy stále napnuté, přece jen to nebylo tak kritické. Bylo to vyčerpávající, ale postupně si zvykl a věřil, že neudělá chybu. Na stěnách, na stropě, na obloze, všude, kudy chodil, si představoval Oko. Byla to jediná možnost, jak si zaručit úplnou bezpečnost. Brzy se dočká odměny. Bude si ale muset pospíšet, taková psychická zátěž se nedala snášet věčně.

Zbývalo ještě několik maličkostí. Oko téměř pod nosem zaranžoval další scénku, v níž mu cizí firma nabídla dobře placené místo. Odmítl ho.

Potom jedné noci bylo potřeba něco naléhavě vyřešit, takže Clay musel celkem logicky zajít k Vandermanovi domů.

Vanderman doma nebyl. Bea ano. Před chvílí se hrozně pohádali. Navíc byla opilá. I s tím počítal.

Kdyby to nevyšlo tak, jak plánoval, zkusil by to znovu - a znovu - ale nebylo to třeba.

Clay byl o něco zdvořilejší, než situace vyžadovala. Možná až příliš. Skutečností bylo, že Bea, v níž se znovu projevovaly mateřské sklony, vedl za okamžik s rukou kolem pasu zahradní pěšinkou na místo, kam se docela ochotně nechala vést. Vandermana si vzala jen kvůli penězům a zjistila, že je stejně panovačný jako ona. Nyní tu byl Clay, zveličený symbol lásky a mužské poddajnosti.

Objektiv kamery, ukrytý ve stěně za dekorativním basre-liéfem, byl v plné pohotovosti; cívka se rychle odvíjela, jako by chtěla naznačit, že Vanderman byl podezřívavým a žárlivým manželem. Jenže Clay o této nástraze věděl. V pravou chvíli narazil do stěny s takovou silou, že vyřadil celý aparát z provozu. Pak, když ho sledovalo už jen to druhé Oko, se z něj náhle stal takový svatoušek, že Vanderman mohl litovat, že nebyl svědkem jeho přerodu.

"Poslyš, Beo," řekl. "Promiň, ale takhle jsem to nemyslel. Nemá to smysl. Už tě vůbec nemiluji. Býval jsem jiný, to je fakt, ale to už je tak dávno. Je tu někdo jiný a měla bys o tom vědět."

"Pořád ještě mě miluješ," opakovala opilá Bea. "Patříme k sobě."

"Beo, prosím tě. Strašně nerad to říkám, ale vlastně jsem rád, že si tě Andrew Vanderman vzal. Já... víš, ty máš, cos chtěla, a já jsem také spokojený. Nechme to, jak to je."

"Jsem zvyklá, že když něco chci, tak to i dostanu, Same. Odpor patří k věcem, které nesnáším. Zvláště když vím, že ve skutečnosti..."

Povídala ještě další věci, ale ani Clay se nenechal zahanbit. Byl nemilosrdný. Ale musel přesvědčit Oko, že na Vandermana už nežárlí.

To se mu podařilo.

Druhý den ráno přišel do práce ještě před Vandermanem, uklidil si stůl a zjistil, že zabalený leptavý bičík má stále ještě v zásuvce. "Ajaj," vzdychl a luskl prsty. Oko vše vidělo, byly to rozhodující okamžiky. Za hodinu možná bude už po všem. Od této chvíle musí pečlivě vážit každý pohyb, nesmí udělat nejmenší chybu. Oko bylo všude.

Otevřel krabičku, vyndal z ní bičík a vešel na hlavní scénu. Hodil bičík na Vandermanův stůl tak nedbale, že převrátil stojan na pera. Clay znovu všechno uložil na místo, přičemž leptavý bičík nechal na kraji stolu a neškodný suvenýr z Kallistó částečně schoval za obrazovku, s jejíž pomocí Vanderman komunikoval s ostatními odděleními podniku. Pro jistotu se přesvědčil naučeně letmým pohledem, že nůž na dopisy je stále na svém místě.

O půl hodiny později se vrátil, sebral se stolu několik listin na podpis a vešel do Vandermanovy

kanceláře. Vanderman se na něj zpoza stolu zamračil. Za poslední půlrok se změnil: zestárl, nevypadal už tak důstojně, připomínal trochu buldoka ve výslužbě. Tenhle chlap mi kdysi přebíral snoubenku a zmlátil mě, pomyslel si s chladnou myslí Clay.

Opatrně! Nezapomenout na Oko!

Stačilo se jen držet plánu a nechat událostem volný průběh. Film natočený skrytou kamerou si Vanderman už prohlédl, samozřejmě jen k okamžiku, než Clay kameru rozbil. Očividně nepočítal s tím, že se mu dnes Clay objeví na očích. Když ale viděl, jak ten parchant s úsměvem pozdravil, přešel místností a položil mu na stůl nějaké papíry...

Clay spoléhal na Vandermanovu prchlivost, která ho v posledních měsících neopouštěla. Seděl tu, v hlavě mu vířily temné myšlenky a přesně, jak Clay předpokládal, začal si pohrávat s bičíkem. Tentokrát to ale byl nebezpečný leptavý bičík z Aljašky.

"Zdravíčko," pozdravil Clay zovíálně svého šokovaného zaměstnavatele. Úsměv na tváři se mu pomalu zkrivil. "Byl bych rád, kdyby sis prohlédl tento dopis pro kirgizské pastýře. Řekl bych, že se nám podaří prodat dobré dva tisíce jejich ozdobných parohů."

Právě v tom okamžiku Vanderman zařval, vyskočil, ohnal se bičíkem a šlehl Claye po tváři. Nic bolestivějšího než šlehnutí leptavým bičíkem asi na světě neexistuje.

Clay se zapotácel. Nečekal, že bolest bude taková. Šok, který mu rána způsobila, na okamžik vytlačil všechny plány a zůstal jen vztek.

Nezapomenout na Oko!

Nezapomněl. Všechno, co právě teď udělá, budou sledovat desítky vyškolených odborníků. Bylo to, jako by stál na jevišti, obklopený soustředěnými pozorovateli, kteří studovali každý výraz jeho tváře, každý záskub svalu, každý výdech.

Vanderman bude za okamžik mrtvý - ale Clay nezůstane sám. Neviditelné obecenstvo z budoucnosti si ho měřilo chladným, vypočítavým zrakem. Už jen jeden krok a bude po všem. Poslední opatrný krok před jejich zraky.

Čas se pro něj zastavil. Brzy bude po všem.

Bylo to zvláštní. V duchu si celý postup tolikrát vyzkoušel, že tělo vykonávalo pohyby naprosto automaticky. Po šlehnutí se zapotácel, získal rovnováhu, probodl Vandermana vyděšeným, zuřivým pohledem a napnul svaly, aby uchopil skalpel, ležící přímo před jeho očima.

To byly pohyby, které vykonával fyzický, viditelný Sam Clay. Ale neviditelný, myšlenkový Sam Clay postupoval docela jinak.

Bude po všem.

A čím se bude zabývat pak?

Neviditelný, myšlenkový vrah zůstal jako přikovaný hrůzou a překvapením. Uviděl před sebou bezútěšný zítřek. Za tuto hranici ještě nikdy nepohlédl. O tom, co se bude dít po Vandermanově smrti, ještě nikdy neuvažoval. A teď - neměl jiného nepřítele kromě Vandermana. Když bude Vanderman mrtvý, jaký bude mít smysl života? Čemu se potom bude věnovat? Přijde o práci, kterou měl rád.

Teprve teď si uvědomil, jak moc si svou práci oblíbil. Měl úspěch. Poprvé v životě si našel práci, která se mu dařila.

Člověk nemůže žít rok a půl v novém prostředí, aniž by se na něm podepsalo. Změna přišla nepozorovaně. Byl z něj obratný stratég; pochopil, že může mít úspěch. Nepotřeboval zabít Vandermana, aby se o tom přesvědčil. Dokázal to už i bez vraždy.

V tomto okamžiku zastaveného času uviděl před sebou Vandermanovu rudou tvář a vzpomenu si na Beu, na Vandermana, jak ho znal z minulosti - a už se mu nechtělo zabíjet.

Nechtěl, aby Vanderman zemřel. Nechtěl Beu. Při vzpomínce na ni se mu dělalo mdlo. Možná proto, že on sám se změnil z pasivního v aktivního člověka. Už nechtěl a nepotřeboval dominantní ženu. Uměl se rozhodovat sám. Kdyby si měl vybírat dnes, byl by to někdo jako Josefina...

Josefina. Obraz, který se mu vynořil před zastaveným zrakem vědomí, byl nesmírně příjemný. Josefina, se svou mírnou a klidnou krásou, s obdivem k Samu Clayovi, úspěšnému obchodníkovi, nadějnému spolupracovníku Vandermanovy společnosti. Josefina, se kterou se ožení - ano, určitě si ji vezme. Josefinu miloval. Miloval i svou práci. Nechtěl nic změnit, všechno bylo nyní dokonalé.

Vanderman se po něm znovu ohnal bičíkem. Při představě pálivé bolesti, kterou měl už podruhé ucítit na tváři, povolily Clayovi nervy. Kdyby jen mohl Vandermanovu ruku zadržet dřív, než udeří, kdyby mohl všechno vysvětlit...

Reagoval na základě podmíněných reflexů, vycvičených během dlouhých měsíců tvrdého tréninku. Tělo reagovalo samo. Natáhl se po sklapelu a nemohl ten pohyb zastavit.

Všechno se odehrálo už v minulosti. V jeho mysli, na jediném místě, kde mohl Clay prožívat pocit skutečné svobody. Celý rok a půl si neustále připomínal, že ho Oko sleduje. Každý krok vpřed si musel předem naplánovat a bezchybně ho provést. Bezpečí mu zaručovalo pouze dokonalé dodržování plánu. Vyškolil se až příliš dokonale.

Něco tu nehrálo. Tohle přece nechtěl. Stále se bál, byl slaboch, nekňuba...

V tom okamžiku se nahnul nad stůl, uchopil sklápěl a s pocitem marnosti ho bodl Vandermanovi do srdce.

"Je to zamotaný případ," řekl sociolog. "Velmi zamotaný."

"Mám to pustit ještě jednou?"

"Ne, alespoň ne teď. Rád bych si to ještě promyslel. Clay... ta firma, která mu nabídla zaměstnání. Nabídku stáhli, ne? Ano, už si vzpomínám. Je to snad nějaká pojišťovna. Ale motiv. Je potřeba najít motiv."

Sociolog pohlédl na technika.

Technik řekl: "Před rokem a půl motiv měl. Ale před týdnem mohl jen o všechno přijít a nezískat nic. Ztratil práci, vysoký plat, po paní Vandermanově už netouží a to, že ho Vanderman zmlátil, hru..."

"Konečně, Vandermana chtěl jednou zastřelit, pamatuješ se? Neměl na to dost odvahy. Ale - něco tu nesedí. Clay jako by se příliš opatrně vyhýbal třeba jen náznaku zlých úmyslů. Nevím ale, jak to rozlousknout."

"Co kdybychom se podívali ještě hlouběji do minulosti. Začali jsme až od čtyř let."

"Nic nového bychom nezjistili. Je jasné, že měl strach z otce a nenáviděl ho. Běžná psychologická záležitost. Otec je pro něj symbolem trestu. Vážně se obávám, že Sam Clay z toho vyvázne se zdravou kůží."

"Když si vezmeš, jak je to všechno zamotané..."

"Důkaz musíme podat my," řekl sociolog.

Z postranní obrazovky zazněl signál. Ozval se slabý hlas.

"Ne, ještě to nemám. Ted'? Dobře, hned jsem tam."

Postavil se.

"Chce se mnou mluvit prokurátor. Asi mu moc nepomůžu. Obávám se, že stát tuhle kauzu prohraje. To jsou problémy s tím ztělesněným svědomím..."

Pokýval hlavou a odešel, aniž by si dál všiml technika, sledujícího obrazovku. Za pět minut už měl na starosti jiný případ. Bylo jich na to všechno zoufale málo. Ke Clayovi by se mohl z vlastní iniciativy vrátit až za týden, ale pak mu na něm už nezáleželo.

O týden později vycházel osvobozený Sam Clay ze soudní budovy. Venku na něj čekala Bea Vandermanová. Byla v černém, ale v nitru smutek viditelně nedržela.

"Same," zavolala na něj.

Zpozoroval ji.

Zůstal zaraženě stát. Bylo po všem. Všechno dopadlo přesně podle plánu. Nikdo ho už nešpehoval. Oko se zavřelo. Neviditelné publikum si vzalo své kabáty a klobouky a opustilo divadlo soukromého života Sama Claye. Od této chvíle mohl říkat a dělat cokoliv se mu zachtělo, aniž by ho při tom kontroloval všudypřítomný dohled cenzury. Mohl se opět chovat spontánně.

Obalamutil společnost. Přechytračil Oko, všechny jeho posluhovače a jejich uctívanou techniku. On, Sam Clay, řadový občan. Bylo to nádherné a on nechápal, proč se cítí tak mizerně.

Těsně před vraždou to byl zvláštní okamžik. Reflex couvnutí. V každém člověku se prý vynoří takový iracionální vzдор před přijetím mnoha závažných rozhodnutí - například před vstupem do oddací síně.

Nebo - kdy ještě? Často se uváděl ještě jeden příklad. Chvilí si nemohl vzpomenout. Pak mu to došlo. Hodinu před svatbou - a okamžik po sebevraždě.

Těsně poté, co člověk stiskne spoušť nebo skočí z mostu. Okamžik prudkého zvratu, kdy by dal všechno za to, aby to mohl změnit nezměnitelné. Jenže to nešlo. Bylo už pozdě. Co se stalo, stalo se. Co je to za myšlenky. Ještě štěstí, že je po všem. Všechno se vydařilo a on dosáhl svého. A zaměstnání? Žádná tragédie. Najde si jiné. Přesvědčil se o svých schopnostech. Když dokázal přechytračit všudypřítomné Oko, jakou práci by při troše vůle nedokázal zvládnout? Nikdo vlastně nevěděl o tom, jaký je skvělý. Jak může dokázat své schopnosti? Když si uvědomil, že se mu za to obrovské úsilí nedostane žádného uznání, přicházel na něj vztek. Kolik lidí selhalo tam, kde on triumfoval! Bohatí, úspěšní, skvělí muži, kteří přes to všechno podlehli v rozhodující zkoušce - v zápasu s Okem, kdy byl v sázce jejich vlastní život. Tuto nejtěžší zkoušku Sam složil - a nikdy to neměl nikdo ocenit.

"Věděla jsem, že tě neodsoudí," ozvala se Bea samolibým hlasem.

Clay po ní přešel pohledem. "Cože?"

"Prostě jsem ráda, že jsi na svobodě, drahoušku. Věděla jsem, že tě neodsoudí. Věděla jsem to hned od začátku." Usmála se a on si poprvé všiml, že něčím připomíná buldoka. To asi ta dolní čelist. Napadlo ho, že když má zavřená ústa, horní řadu zubů má určitě zasunutou za spodní řadou. Pociťl nutkání se jí na to zeptat. Nakonec od toho nápadu ustoupil.

"Tys to věděla?" řekl.

Stiskla mu loket. To byla ale odporná čelist. Jak je možné, že si toho ještě nevšiml? A ty prasečí oči pod těžkými víčky. Nechutné.

"Pojďme někam, kde budeme sami," řekla Bea a přitiskla se k němu. "Máme si toho tolik co říct."

"My jsme sami," řekl Clay, který se na okamžik vrátil ke svým přetřeseným myšlenkám. "Nikdo nás nesleduje." Podíval se vzhůru k obloze a dolů na mozaikovou dlažbu. Zhluboka se nadechl a výdech.

"Nikdo," opakoval.

"Rychlovůz mám hned za rohem. Můžeme..."

"Lituji, Beo."

"Čeho lituješ?"

"Mám nějakou práci."

"Na to zapomeň. Nechápeš, že jsme teď volní, oba?"

Zmocnilo se ho zlé tušení, že ona to ví.

"Počkej," ozval se v naději, že takto to bude nejrychlejší. "Zabil jsem tvého muže. Nezapomínej na to."

"Osvobodili tě. Bylo to v sebeobraně. I soud to potvrdil."

"Ale..." Zarazil se a na chvíli zdvihl zrak k vysoké soudní budově. Na tváři se mu rozlil trpký, křivý úsměv. Všechno bylo v pořádku, Oko ho už nešpehovalo. Už nikdy nebude. Nikdo si ho nevšímal.

"Nesmíš mít pocit viny, ani sám v sobě," řekla rozhodně Bea. "Nemůžeš za to. To si musíš uvědomit. Za normálních okolností bys přece nedokázal Andrewa zabít. Takže, Same..."

"Co? Co tím chceš říct?"

"Ano, chápu. Prokurátor se snažil dokázat, že jsi celou tu dobu plánoval vraždu, ale nesmíš je brát vážně. Já tě znám, Same. Znala jsem i Andrewa. Nemohl jsi nic takového plánovat, a i kdyby ano, nic by z toho nebylo."

Křivý, poloviční úsměv se mu ztratil z tváře.

"Nebylo?"

Pohlédla mu přímo do očí.

"Prosím tě, nepodařilo by se ti to. Andrew byl schopnější, to víme my oba. Byl příliš chytrý na to, aby se nechal..."

"Obelstít směšným plánem nějakého druhořadého chudáka?" Clay naprázdno pokl. Sevřel rty. "Tak už i ty - o co ti vlastně jde? Co tím chceš naznačit? Ze my z druhé kategorie bychom měli držet spolu?"

"Prosím tě," řekla a zavěsila se do něj. Clay se chvíli zdráhal. Pak se zamračil, ohlédl se k soudní budově a následoval Beu k jejímu rychlovozu.

Technik měl chvíli volna. Konečně si pustí rané dětství Sama Claye. Vlastně už o nic nešlo, ale rád takto

ukájel svou zvědavost. Nastavil film na scénu v temné skřini, když byly Clayovi čtyři, a zapnul ultrafialové záření. Sam byl schoulený v koutě, tiše plakal a vystrašeně hleděl na polici, kterou měl nad sebou. Technik neviděl, co na ní bylo.

Nechal přístroj nastavený na skřín a přetáčel pás rychle pozpátku. Skřín se otvírala a zavírala, občas se v ní ocitl vyděšený Sam, ale co bylo v té polici, to byla záhada; až jednou...

Film běžel pozpátku. Žena natáhla ruku k polici a sebrala odtud nějaký předmět, pozpátku odešla od skříně do Samovy ložnice. Bylo to zvláštní, protože skřín používal většinou otec.

Zavěsila na stěnu velký obraz zarámovaného Oka vznášejícího se volně v prostoru a upřeně hledícího ven. Dole byl krátký nápis: "Bůh tě vidí."

Technik čekal, co se bude dít dál. Za chvíli se setmělo. Chlapec seděl na posteli, oči široce dokořán, bál se. Na schodech se ozvaly kroky. Přístroj umožňoval nahlédnout do všech tajemství vyjma těch ukrytých v lidské mysli. Kroky patřily Samovu otci. Přicházel chlapce potrestat za nějaký přestupek, kterého se dopustil. Chlapec posbíral zbytky sil a rty se mu zkrývaly do nejistého, polovičního úšklebku plného vzdoru.

Tentokrát bude ten výraz mít, ať se děje cokoli. Až bude po všem, stále se bude usmívat stejně, aby si toho všiml otec i Oka, aby viděli, že neustoupil. Nepoddal se.

Dveře se otevřely.

Nemohl si pomoci. Úsměv se ztrácel, až docela zmizel.

"Co ho tak trápilo?" zeptal se technik.

Sociolog pokrčil rameny. "Dalo by se říci, že nikdy úplně nedospěl. Je známo, že chlapci v určitém věku soupeří se svými otci. Většinou se z toho dostanou; vyrostou a tím či oním způsobem se prosadí. Samu Clayovi se to nepodařilo. Zdá se mi, že si poměrně rychle vytvořil představu ztělesněného svědomí. Částečně symbolizovalo jeho otce, částečně Boha, Oka a společnost - jež plní úlohu chránícího a trestajícího rodiče."

"To není žádný důkaz."

"Proti Clayovi důkazy nezískáme. Ale neznamená to, že z toho vyvázl tak hladce. Vždy se bál vzít na sebe zodpovědnost dospělosti. Nikdy se nepostavil na odpor. Báł se, že když zvítězí, potrestá ho jeho symbolické Oka. Ještě jako kluk by mohl svůj problém vyřešit, kdyby otce pořádně nakopl do holeně. Určitě by dostal výprask dvakrát větší, ale pokusil by se projevit svou osobnost. Jak se ale ukázalo později, čekal příliš dlouho. Pak se začal stavět na odpor na špatném místě; vlastně to ani nebyl odpor v pravém smyslu slova. Clayův problém by se vyřešil, kdyby ho uznali vinným. Ale oni ho osvobodili. Kdyby ho odsoudili, dokázal by celému světu, že umí úder vrátit. Kopnout otce do nohy, udržet si vzdorovitý úšklebek, zabít Vandermana. Myslím, že právě toto mu celou tu dobu chybělo - uznání. Důkaz, že se dokáže prosadit. Muselo mu dát hodně práce, aby zahladil všechny stopy, ale patřilo to ke hře. Tím, že v ní zvítězil, prohrál. Běžné možnosti úniku se před ním zavřely. Stále na něj hledělo Oka."

"Takže osvobozující rozsudek platí?"

"Nemáme žádné důkazy. Obžaloba spor prohrála. Nemyslím si ale, že Sam Clay zvítězil. Něco se ještě stane." Vzdychl. "Obávám se, že se tomu nevyhneme. Vidiš, nejprve trest, pak rozsudek. Trest dostal Clay už velmi dávno."

Bea, sedící proti němu v baru Paradise za stříbrným džbánkem brandy, vypadala zároveň přitažlivě i odpudivě. Na tom, že byla přitažlivá, mělo zásluhu osvětlení. Dokázalo úspěšně zastínit její buldočí bradu a malé, protivné oči vypadaly téměř půvabně. Přesto mu byla odporná. To žádné osvětlení nezměnilo. V nitru Sama Claye nemohla světla nijak poopravit obrazy, které tam přechovával.

Vzpomněl si na Josefinu. Ještě stále se nerozhodl. Nevěděl jistě, co chtěl, ale naprosto bezpečně věděl, co nechtěl.

"Potřebuješ mě, Same," řekla Bea nad plným pohárem.

"Vystačím si sám. Nepotřebuju nikoho."

Bylo to v tom shovívavém pohledu, kterým ho obdařila. V úsměvu, jenž odhaloval její zuby. Když zavřela ústa, viděl úplně jasně, jako pod rentgenem, jak se horní řada zubů schovává za spodní. Taková

čelist dokáže pořádně stisknout. Všiml si, jak je její krk tlustý, představoval si, jak se její buldočí zuby zakusují do živého masa.

"Víš, chci se oženit s Josefínou," řekl.

"To neuděláš. Nejsi muž pro Josefínu. Já to děvče znám, Same. Na chvíli ti možná uvěří, že máš před sebou kariéru. Ale dříve či později zjistí pravdu. Budete spolu nešťastní. Můj drahý Same, potřebuješ jediné mě. Vždyť nevíš, co chceš. Podívej se, do jaké louže ses dostal, když ses o něco pokusil sám. Ach Same, přestaň si už něco nalhávat. Víš, že tvoje plány nevyšly. Ty... co se stalo, Same?"

Jeho náhlý výbuch smíchu oba zaskočil. Chtěl jí odpovědět, ale smích mu to nedovolil. Svalil se do křesla a otřásal se smíchem, až se z toho dusil. Byl tak blízko, tak nebezpečně blízko tomu, aby jí řekl pravdu, na kterou byl hrdý. Jen aby jí ukázal. Aby ji umlčel. Jak to všechno bylo absurdní. Samu Clayovi jeho plán nevyšel!

Jak příjemné bylo dovolit si ten smích. Oddat se mu a nemyslet na následky. Po tolika měsících odříkání se znovu chovat přirozeně. Už kolem nestálo žádné publikum z budoucnosti, žádní specialisté jeho smích neanalyzovali a nezkoumali, zda nehraničí s hysterií, nedávali ho do souvislosti s jinými událostmi z minulosti.

Dobře, třeba je to hysterie. Copak na tom záleží? Po všem, co prožil, si to může dovolit. Podstoupil obrovské riziko, tolik toho dosáhl - a nakonec nic nezískal. Získal jen svobodu chovat se hystericky. Smál se a smál, věděl, že se přestává ovládat, ale bylo mu to jedno.

Lidé se ohlíželi a udiveně si je měřili. Znepokojený barman se chystal zakročit. Bea vstala, naklonila se přes stůl a chytila ho za ramena.

"Same, co se stalo? Same, proboha, vzpamatuj se! Děláš mi tady ostudu. Čemu se směješ?"

S vypětím všech sil smích potlačil. Ztěžka oddychoval a z úst mu ještě chvílemi vyrážel další smích, takže nemohl souvisle hovořit, ale nakonec dokázal poskládat slova k sobě.

"Směju se tomu, jak jsem si z tebe vystřelil. I ze všech ostatních. Myslíš, že jsem nevěděl, co jsem celou tu dobu minutu po minutě dělal? Myslíš, že jsem to neměl krok za krokem naplánované? Trvalo mi to osmnáct měsíců, ale Andrewa Vandermana jsem zabil po zralé úvaze a nikdo mi to nemůže dokázat." Bláznivě se zachechtal. "Chtěl jsem, abys o tom věděla," dodal klidně.

Teprve poté, co popadl dech a pocítil nesmírnou, nádhernou úlevu, si uvědomil, co vlastně udělal. Pohlédla na něj bez záblesku jakéhokoliv výrazu v obličeji. Její pohled byl úplně prázdný. Asi čtvrt minuty panovalo ticho. Clay měl pocit, jako by se ozvěna jeho slov odrážela od stropu, a byl přesvědčený, že každou chvíli vstoupí dovnitř policie a odvede ho pryč. Mluvil ale potichu. Slyšela ho jen Bea.

Konečně se pohnula. Odpověděla mu, ale ne slovy. Buldočí tvář se najednou křečovitě stáhla a propukla v smích.

Když ji slyšel, Clay cítil, jak se ten nával božské úlevy rozplývá. Viděl totiž, že mu nevěří. A pravdu jí nijak dokázat nemohl.

"Ach, ty můj blázínku," povzdychla si Bea nakonec. "Skoro jsi mě na chvíli přesvědčil. Málem jsem ti uvěřila. Já..." Umlčel ji nový výbuch smíchu. Její sebevědomý, zvonivý smích upoutal pozornost okolí. Právě ten tón jistoty ho varoval, že něco chystá. Bea na něco přišla v myšlenkách ji předběhl a dříve, než promluvila, věděl přesně, co to bude a jak ho využije. "Ožením se s Josefínou," řekl ve stejné chvíli, kdy promluvila ona.

"Oženíš se se mnou," řekla klidně. "Musíš. Ty nevíš, co chceš, Same. Já vím, co je pro tebe nejlepší, a postarám se o to, abys to udělal. Rozumíš, Same? Na policii by si nemysleli, že to bylo jenom směšné naparování," pokračovala. "Nechceš snad, abych jim oznámila, co jsi mi před chvílí řekl, že ne, Same?" Beze slova na ni pohlédl. Neviděl žádné východisko. Prekérnější situaci, než tu, v níž se právě ocitl, si nedovedl představit. Bea mu nevěřila a nikdy mu neuvěří, bez ohledu na to, jak toužil po opaku; na druhé straně policie by mu uvěřila hned a všechn vynaložený čas, úsilí i samotná vražda by přišlo nazmar. Už to prozradil. Bylo to vryté do stěn, do okolního prostoru, připravené pro neviditelné obecenstvo budoucích diváků. Teď ho neslyšel nikdo, ale stačilo Beino jediné slovo a případ by začali znovu vyšetřovat.

Jediné slovo.

Podíval se na ni mlčky a kdesi v koutku mysli se mu začaly rodit nové chladnokrevné plány. Sama Claye se na chvíli zmocnila nesmírná únava. Za tu chvíli v představách obsáhl kus budoucnosti. V duchu řekl Bee ano, oženil se s ní a žil nekonečně dlouhou dobu jako její manžel. Viděl před sebou, jaký to bude život. Viděl, jak ho sleduje pár těch pichlavých oček, jak se znovu a znovu zavírá ta lačná čelist, jak se pomalu či rychle - záleželo na míře jeho poddajnosti - dostává do jejích tyranských rukou, vydaný na milost a nemilost vdově po Andrewu Vandermanovi.

Dříve či později, uvědomil si, ji zabiju.

Musí ji zabít. Život s takovou ženou by Sam Clay nemohl trpět donekonečna. A už jednou se přesvědčil, že dokáže zabít, a přesto zůstat na svobodě.

Ale co smrt Andrewa Vandermana? Budou mít další obvinění. Zatím hrála roli kvalita, ale příště se miska vah skloní pod tíhou kvantity. Když mu zemře žena, budou její smrt vyšetřovat bez ohledu na to, jakým způsobem zemře. Když byl už jednou podezřelý, v očích zákona jím zůstane navždy. Oko zákona.

Budou prověřovat jeho minulost. Dojdou až do tohoto okamžiku, kdy tu sedí s podepřenou hlavou plnou temných myšlenek. A pak se vrátí ještě pět minut do minulosti a uslyší, jak se chvástá, že zabil Vandermana.

Dobrý obhájce by ho z toho mohl dostat. Mohl by tvrdit, že to nemyslel vážně. Že ho k takovému chování vyprovokovala Bea. Možná by to vyšlo, možná ne. Všechno by dokázal jen detektor pravdy a k tomu ho nemohli donutit.

Ale ne. To nebyla odpověď. To nebylo řešení. Nádherný okamžik úlevy zažil jen v okamžiku, kdy Bee všechno pověděl. Od té chvíle se všechno jen kazilo.

Ten okamžik ale dával smysl celému jeho úsilí. Nevěděl přesně, proč po tom tak toužil, ale když ten pocit přišel, věděl, že je to on. Chtěl ho zažít znovu.

Beznaděj a neschopnost - to je vše, čeho dosáhl? V tom případě prohrál. Nějakým způsobem nejasně chápal, že prohrál. Tím, že zabil Vandermana, nic nevyřešil. Nebyl to úspěch. Byl stále méněcenným, bezbranným červem, kterého mohla Bea dirigovat, ovládat a dohnat ho až...

"Stalo se něco, Same?" zeptala se Bea starostlivě.

"Myslíš, že jsem úplná nula, vid'?" řekl. "Nikdy nepřipustíš, že to tak není. Myslíš, že Vandermana bych mohl zabít jen náhodou. Nic tě nepřesvědčí o tom, že bych mohl klást odpor..."

"Prosím?" zeptala se, když se zarazil uprostřed věty.

"To ale nebyl žádný odpor," řekl pomalu. "Pořád jsem kličkoval a schovával jsem se. Podváděl jsem. Nasadil jsem Oku černé brýle, protože jsem se ho bál. To nebyl vzdor. Přitom - ve skutečnosti jsem chtěl dokázat..."

Když se postavil, podívala se na něj nedůvěřivým, vystrašeným pohledem.

"Same! Co to děláš?" Trochu se jí zadrhl hlas.

"Rád bych tě o něčem přesvědčil," řekl Clay s křivým úsměvem na tváři a na okamžik zdvihl zrak ke stropu. "Dobře se dívej," řekl Oku, zatímco jí rozbíjel džbánem hlavu.

přeložil Ivan Adamovič

ilustroval Karel Zeman